

Kirsten Hyldgaard

Sandhederne, filosofien og sofismen - i anledning af et manifest for filosofien

Alain Badiou er træt af al snakken om, at filosofien ikke længere er mulig, at filosofiens projekt enten er overtaget af noget andet, eller at filosofien altid er noget andet end det, den giver sig ud for at være. Han har derfor skrevet noget så gammeldags som et kampskrift, en programerklæring og har sågar kaldt det et manifest for filosofien. Den slags har det med at give associationer til den hedengangne marxisme eller til forestillingerne om en avantgarde inden for kunsten, nogle associationer, der sædvanligvis kun fremkalder overbærende smil i disse tider. Men ikke nok med det; for manifestet for filosofien er formuleret som en udarbejdelse af filosofiens mulighedsbetingelser. Dette er ellers kendt som et klassisk, sagt mindre pænt: traditionelt metafysisk projekt. Det lugter langt væk af transcendentalfilosofi, systemtænkning, totalitetstænkning og alle de andre måder, hvorpå vi efterhånden har lært, at vi ikke må og kan tænke. Dertil kommer, at Badiou identificerer sig selv som platoniker, eller rettere sit projekt som platonisk i dets *form*, og er der noget, der karakteriserer dette århundredes filosofi, så er det dets anti-platonisme. Der er ikke ret meget, der er mere udbredt konsensus om, end at Platon både er skelsættende og skurk. Navnet Platon er navnet på den begivenhed, der initierer intet mindre end filosofien overhovedet. Argumentationen herfor er nok mest elegant udført af Nietzsche, for hvem filosofi kunne koges ned til maggiteringen med navnet "Sokrates", og var først dette navns væsen afsløret, havde Nietzsche afsløret den vesterlandske form for tænkning, der bliver kaldt filosofi og metafysik.

Sagen er, ifølge Badiou, at filosofien ikke altid har været, og derfor ikke nødvendigvis altid vil være, endsige er alle steder. Filosofien er derfor ikke universel, den er begrænset i tid og rum. Da den er begrænset til et bestemt sted, den vesterlandske verden, og en bestemt tid, fra ca. 400 f.Kr. og fremad, er den med andre ord endelig. Filosofien er således en bestemt måde at tænke på, der kræver nogle bestemte betingelser, "ensartede procedurer", som Badiou kalder dem. Dette betyder ikke, at man ikke tænkte før filosofiens begyndelse, eller at andre kulturer ikke tænker. Det gjorde og gør de uden tvivl, det er bare ikke filosofi. Det vigtige i denne sammenhæng er distinktionen mellem filosofi og tænkning. Filosofi er navnet på det, som giver en tids tænkning et begrebsligt rum og en bestemt form. Filosofi er altså ikke navnet på et tankeindhold, men er det, som giver rum på en

bestemt måde for tænkningen. Derfor taler Badiou om sit projekt som platonisk i sin form. Der er med andre ord ikke tale om bestemte, af Platon afstukne, emner og temaer, der skulle udmærke sig ved i særlig grad at kunne påkalde sig filosofiens opmærksomhed. Pointen er, at filosofi ikke kan være andet end platonisk. Det er et centralt tema også hos Heidegger. Og når Heidegger bliver bragt ind her, er det ikke tilfældigt. Badiou er en pudsig hybrid mellem Platon og Heidegger. Han er ganske vist eksplicit platoniker; men som det gerne skulle fremgå af det følgende, er hans tænkning ikke desto mindre gennemsyret af heideggerske figurer, måske den mest heideggerianske filosof i disse tider. Også Heidegger bestemte filosofien som havende en begyndelse, der bar navnet Platon. Når Heidegger diskuterede disse problemstillinger, var det - som hos Badiou - ligeledes med en distinktion mellem filosofi og tænkning, filosofi hedder blot metafysik, de to ord er synonyme hos Heidegger. Heller ikke for Heidegger var filosofien et overstået kapitel, idet vi lever i dens fuldendelse, hvilket er noget andet end at hævde, at filosofien er overskredet eller dens muligheder udtømt. For Badiou er det på samme vis både forhastet og ubeskedent at hævde filosofiens endeligt allerede nu.

Filosofien findes kun på baggrund af fire distinkte betingelser, "sandhedsprocedurer", som hedder *mathemet*, digtet, politikens opfindelse og kærligheden. Det særlige ved Platon er, at han artikulerer disse mulighedsbetingelser i ét rum. Disse fire betingelser skal være til stede på én gang, for hvis blot én mangler, falder filosofien fra hinanden og er ikke længere filosofi. Det største problem er de såkaldte *suturer* i filosofien. Filosofien har ikke længere sit eget værelse, den er blevet eller står i konstant fare for at blive knyttet til, dvs. at danne en sutur til en af sine betingelser:

Mathemet, dvs. videnskaben, eksempelvis den logiske positivisme eller filosofiens reduktion til videnskabsteori. Det er den forestilling, at kun videnskabelig erkendelse er sand erkendelse, eller at tidens tænkning først og fremmest foregår i videnskaben. Filosofien degenererer her til specialviden om et bestemt værende eller område af det værende: sproget eller naturvidenskaberne;

Digtet, dvs. kunsten. Filosofien bliver her knyttet til kunsten, bliver æstetikteori. Et af resultaterne af dette er, at filosofien bliver læst som blot endnu en litterær genre blandt andre som i nogle former for dekonstruktivisme. Filosofiens sutur til kunsten udgør ifølge Badiou den aktuelle misere;

Politikken, filosofien bliver her reduceret til politisk filosofi eller politisk økonomi som i marxismen. Politikken bliver udnævnt til at være den instans, der skal organisere måden, hvorpå der stilles spørgsmål til viden, sandhed, kunst og kærlighed, sagt på en anden måde: hvorledes der lyttes til tidens tænkning også kaldet aktualiteten. Når Badiou taler om "den opfundne politik" og "politikens opfindelse", er det for at adskille tænkningen af politik både fra politologi/statskundskab, der reducerer tænkningen af politikken til eksegese på tal (væl-

geradfærdsanalyser og lignende) og fra det blotte forsvar for demokrati og liberale frihedsrettigheder. Begge dele er snarere en afståelse fra at tænke begivenheder i politikken;

Kærligheden, denne sandhedsprocedure er først og fremmest knyttet til psykoanalysen, og det vil sige Lacans psykoanalyse, der er det sted, hvor kærligheden som betingelse for filosofien bliver artikulert. Platon skrev sit *Symposion*, og Lacan hævdes at være dén moderne tænker, som har taget arven op og har formået at begrebsliggøre kærligheden. Det forekommer at være den eneste sandhedsprocedure, som endnu ikke har budt sig til som materiale for en sutur.

At knytte til kaldes som sagt at danne en sutur, en operationssyning. Filosofien er delvist lammet, når den er knyttet til en af sine betingelser. Det gælder derfor om at få løst knuden op, få opløst suturerne, så blodet igen kan cirkulere og koldbrand undgås. Derfor kan man sige, at Badiou's manifest er en programmerklæring både mod bornerthed og mod en manglende opretholdelse af grænserne og adskillelsen mellem diskurser eller sandhedsprocedurer. Mod bornertheden er den i kraft af insisteringen på, at man som filosof ikke *på forhånd* kan udnævne en sandhedsprocedure som værende mere privilegeret end andre, selvom en af sandhedsprocedurerne nok kan være mere dominerende til nogle tider end andre. Kunsten er altså ikke mere privilegeret end videnskaben, politikken, psykoanalysen og omvendt. Samtidigt vil Badiou insistere på en opretholdelse af grænserne mellem sandhedsprocedurerne. Der har snart længe været en tendens kørende, der hedder noget i retning af, at alting altid er noget andet end det, det giver sig ud for at være. Filosofien er som sagt blot en litterær genre blandt andre (fx Rorty), historievidenskaben er også en litterær genre¹, og dettes refleks: at litteraturen bare er anvendt filosofi. Det er denne manglende skelnen mellem procedurerne, "at alting altid er noget andet", der er problemet, altså denne reduktion af en sandhedsprocedure til en anden og udelukkelsen af en eller flere til fordel for kun en sandhedsprocedure. Sandhedsprocedurerne er eller bør tænkes som *kompossible*, dvs. som samtidige muligheder. Filosofien er til for at skabe et rum for en tænkning, der formår at cirkulere mellem de forskellige sandhedsprocedurer. Man kunne sige, at filosofien skal være som en flanør, der ikke på forhånd har udnævnt en bestemt aktivitet som værende mere væsentlig end andre. Det er en flanør, der driver rundt mellem sandhedsprocedurerne uden mål og med, da det jo kunne være, at der skete noget, hvor og hvornår man mindst ventede det. Det drejer sig i første omgang om en afventende lydhørhed over for begivenheder i tænkningen og i anden omgang om den filosofiske intervention - og her klinger Badiou's gamle mester Althusser med - i disse begivenheder, dvs. navngivningen af begivenhederne.

Et andet problem er filosofiens reduktion til filosofihistorie, dvs. at filosofien ikke kan definere sig selv uden ved hjælp af referencen til sin egen historie. Badiou vil bestemme filosofiens betingelser som transversale, hvor pointen ikke er, at filosofien er a-historisk, men at det lige præcis gælder om ikke at forveksle histo-

ricitet og tidsproblematikken med historiografi. For så vidt man gør det, bliver filosofi til museal kustodevirksomhed. For at det giver mening at tale om filosofi - som kan "have" en historie som i filosofihistorien - må dens betingelser være uforanderlige inden for den epoke, hvor tænkning er bestemt som filosofi, hvor tænkning kan have filosofiens form. Problemet med filosofiens reduktion til filosofihistorie er, at den tænker filosofien som en sandhedsprocedure blandt andre, at den tænker filosofien som en bank af *viden* indeholdt i kanoniske tekster. For filosofihistorien som for den så ofte udskældte fagfilosofi tænkes filosofien som havende en genstand, den kan udtale sande udsagn om. Filosofien er heller ikke et refugium - midt i en tilværelse domineret af nytte- og beherskelseskalkuler - for de store unyttige, eksistentielle spørgsmål til Livet, Døden og Meningen med det hele. Filosofien er snarere "tom", den kan ikke indholdsbestemmes, men er et rum, hvor tænkningen eller sandhederne, som de produceres i de fire forskellige sandhedsprocedurer, kan artikuleres samtidigt. Filosofien har med andre ord ingen genstand og har derfor heller ingen kanoniske skrifter, hvilket selvfølgelig ikke betyder, at filosofihistoriens "store tænkere" ikke er et studie værd. Det er de af den grund, at der lader til at blive tænkt på højtryk i disse tekster; det er derfor de er klassiske. Men det er ikke noget argument for at udnævne disse tekster til at være kanoniske. Kort sagt producerer filosofien ingen sandheder, men lytter til, hvor der bliver tænkt, hvor sandhederne præsenteres.

Filosofien sejler en farlig sø mellem Scylla og Charybdis, hvor Scylla er filosofiens tilknytning til en af dens betingelser, det at der bliver dannet en sutur, og Charybdis er filosofiens reduktion til en sandhedsprocedure i form af filosofihistorie eller fagfilosofi.

Sandheden

Sandheden er én af filosofiens grundkategorier, de andre er subjektet og væren. Uden disse ingen filosofi og følgelig uden sandhedsbegrebet heller ingen filosofi. Når filosofien menes at have nået sit endeligt, udelukkes derfor også med nødvendighed denne filosofiens centrale kategori. For Nietzsche var sandheden bl.a. "en nødvendig art fejltagelse uden hvilken en bestemt art levende væsener ikke kunne leve". Det er således karakteristisk i det 20. århundredes filosofi, at det gængse sandhedsbegreb, kaldet korrespondenssandhedsbegrebet - altså et udsagns overensstemmelse med et sagsforhold, en virkelighed, en realitet, tingene - bliver problematiseret, og dermed opgives sandhedsbegrebet hos dm, som platonikeren Badiou kalder for de moderne sofister, til fordel for en tale om regler, vidensregimer, diskurser og sprogspil. Undtagen hos Heidegger. Han gjorde tværtimod sandheden til en af sine mest centrale kategorier. Den afgørende pointe for Heidegger, og dermed for Badiou, er *en adskillelse mellem viden og sandhed*, eller

erkendelse og sandhed. Viden er *viden om*, altså implicerer et korrespondens-sandhedsbegreb. Sandheden derimod er på *Sein und Zeit*'s tid et eksistentiale, der er navn for, hvorledes en horisont åbnes, inden for hvilken det giver mening at tale om sandheden erkendelsesteoretisk, dvs. som en overensstemmelse, identitet eller harmoni mellem et værende, et udsagn, og et andet værende, et sagsforhold af en eller anden art. Sandhedsbegrebet bliver i Heideggers senere tekster til selve omdrejningspunktet for hans tænkning, idet det bliver knyttet til historiciteten. Sandheden er en værenshistorisk begivenhed i den forstand, at den er navnet for det ubegrundelige, uforklarlige, uforståelige og tilfældige, at udlægningen, forståelsen og forklaringen af verden ændrer sig. Sandheden tænkes derfor ikke som harmoni, men som konfliktualitet. Sådan forholder det sig næsten også hos Badiou, men ikke helt. Så enkelt er det ikke. Ganske vist hænger sandhederne og begivenhederne uløseligt sammen, men hvis man reducerede Badiou til Heidegger, ville man have glemt, at han var et resultat af en parring mellem så umage tænkere som Heidegger og Platon. Afkommet er følgende:

Badiou er så modig i disse tider at ville tale om Sandheden med stort S. Men også sandheder og denne gang med lille og i pluralis. "Før" filosofien (et "før" som ikke er tidsligt, men ontologisk) er der sandheder, artikuleret i de fire sandhedsprocedurer, altså mathemets, digtets, politikens og kærlighedens sandheder. Disse sandheder skalter og valter så at sige i det reelle uafhængigt af filosofien. Filosofien er en konstruktion i tænkningen, hvor der hævdes imod vor tids sofister, at det giver mening at tale om, at der er sandheder. At sandheden ikke længere kan hævdes at være absolut, altså uden for tid og foranderlighed, en gud, har ikke medført nogen art relativisme. Udlægningen og forståelsen af verden er lige så lidt, som den altid har været, op til hin enkeltes luner og forgodtbefindende. Etableringen af sandheder som sandheder er aldrig vilkårlig, selvom der ikke kan gives nogen grund for dem. Det er da også den grundlæggende pointe hos de vigtigste af sofisterne. Kategorien Sandhed er til for at fastholde, at sandhederne ikke er én, men heterogene, og til at muliggøre en tænkning af sandhederne som sandheder i ét rum og samtidigt. Sandheden (med stort S) er som en pincet, der skal holde de fire sandhedsprocedurer adskilte, og som skal sørge for, at de er klart adskilte, at den ene sandhedsprocedure ikke bliver reduceret til den anden. Det vigtige er, at den filosofiske kategori Sandhed er *tom*. Sandheden er ikke en transcendental signifié, da der ikke kan knyttes et betydningsindhold til Sandheden. Forholdet mellem Sandheden, den filosofiske, og sandhederne (videnskabens, kunstens, politikens og psykoanalysens) er et forhold, som er "grebet". I ordet "gribe" og "grebet" ligger der ikke blot den aktive intervention, men også det at være taget, fx på sengen, at være optaget, noget har besat én, at være taget til fange og at være betaget. Altså såvel aktivitet som passivitet. Filosofien er det rum, hvor de ikke-filosofiske sandheder, da der jo ikke findes filosofiske sandheder, bliver grebet som sådanne og griber os. Sandheden er navnet på det, som skal muliggøre

en afventende lytten til muligheden af, at der bliver tænkt i videnskaben, kunsten, politikken og psykoanalysen, og den førnævnte, aktivt intervenserende navngivning af tænkningens begivenheder.

Filosofien og sofismen

Det drejer sig om at bestemme filosofien i forhold til det, som den ikke er, men som den ligner til forveksling, nemlig *sofismen*. Platon var i en konstant diskussion med sofistene - Protagoras, Gorgias - og denne form overtages følgelig af platonikeren Badiou. Hvis sofismen er en nødvendig sparringspartner for filosofien, må der følgelig være nogle af dem, der bliver kaldt filosoffer i dag, der er sofister. Den største af dem alle er i følge Badiou Wittgenstein og derudover er også Derrida, Lyotard, Vattimo og Rorty sofister. Deres fællesnævner er, at de reducerer tænkning til at være effekter af diskurser og sprogspil, og at de søger at erstatte ideen om sandhed med ideen om regler og regimer.

Rorty's grundtese er i *Contingency, irony, and solidarity*, at sandheden *skabes* snarere end *findes*.² I dette opponerer han mod et sandhedsbegreb, der tror at repræsentere en realitet, en virkelighed "derude", og omvendt også mod en romantisk forestilling om ekspressivism, altså at et subjekt skulle kunne udtrykke et selvs sandhed. Sandheden findes kun i sætninger, den er ikke noget vi finder "derude". Det giver derfor kun mening at tale om sætninger som værende enten sande eller falske. Vi opfinder sandheder snarere end opdager dem. Problemet ved denne erklærede nominalisme er netop dens nominalisme, at den forbliver inden for en realistisk-nominalistisk og humanistisk horisont. For når det hedder, at sandheden er skabt, snarere end fundet, kan man kun spørge, ja, men skabt af hvem? - og svaret bliver da også: af mennesker. Rorty kunne udmærket have hævdet inden for sin egen horisont, at det er sætninger og vokabularer, der skaber den åbenbart ikke bare fikse, men mur- og nagelfaste ide, at det er mennesket, der skaber sandheder, opfinder nye vokabularer og genbeskriver verden etc. I parentes bemærket behøver eller forudsætter eksempelvis Lyotards sætnings-sofisme ikke en sådan humanisme eller antropologi, tværtimod.

Rortys pragmatiske sandhedsbegreb vrider da heller ikke spørgsmålet om sandheden ud af en forestilling om korrespondens bare ved at hævde, at de vokabularer, vi beskriver verden i, er "kontingente", at tænkning er "metaforiske genbeskrivelser", og at det eneste kriterie er, at det ene vokabular lader til at være bedre til en given tid end et andet eller bare kan noget andet. Når sandheden bliver placeret i sætninger, som vel at mærke mennesker skaber, er sandheden knyttet til et spørgsmål om sandheden som *viden om*. Det er et spørgsmål om "os mennesker" der beskriver verden "derude". Med andre ord tænker Rorty inden for et subjekt-objekt-paradigme. Det er os mennesker på *afstand* af objekterne, "verden derude". Når

sandheden således ikke er løst fra sin forbindelse til viden, bliver resultatet blot, at viden mister en hel del autoritet. At korrespondenssandhedsbegrebet er en plage (stadig sagt med Rorty), er der ret bred enighed om i det 20. århundredes filosofi. Men det er en lige så stor plage, at kritikken af den sprogfilosofiske realisme medfører en simpel refleks, nemlig nominalismen. Det at indtage den modsatte position i et modsætningspar resulterer kun i en yderligere cementering af det kritiserede paradigme eller vokabular.

Ombrydningen af subjekt-objekt paradigmet er ikke nogen ny ide. I følge Badiou er det dét centrale tema for digterne i "digternes tidsalder", dvs. i forrige århundrede, et århundrede, der var karakteriseret ved at have dannet sutur til viden-skaben og politikens betingelser. Når en sådan sutur er dannet, finder tænkningen vej hos en af de øvrige betingelser, i dette tilfælde kunsten: "Den grundlæggende retningslinje, som vore digtere følger, og som gør det muligt for dem at unddrage sig virkningerne af de filosofiske suturer, består i afsættelsen af kategorien objekt. Eller mere præcist: afsættelsen af kategorierne objekt og objektivitet som det, der er nødvendigt for præsentationen. Digterne forsøger i digternes tidsalder at åbne for en adgang til væren netop dér, hvor væren ikke kan understøttes af objektet som præsentativ kategori. Digtningen er fra da af grundlæggende afobjektiverende. Men det betyder på ingen måde, at meningen nu er overladt til subjektet eller det subjektive skøn. Tværtimod, for digtningen har en skarp bevidsthed om den forbindelse, som suturerne arrangerer mellem "objektet" eller objektiviteten og "subjektet". Denne forbindelse er konstitutiv for viden og for erkendelse. Men den tilgang til væren, som digtningen forsøger, tilhører ikke erkendelsens orden. Den forholder sig altså diagonalt til modsætningen subjekt/objekt."³ En sådan ombrydning af subjekt-objekt forholdet forbliver det centrale tema i det 20. århundredes tænkning, ikke mindst hos Heidegger. Dennes fænomenologi med eksistentialer som fx "in-der-Welt-sein" og "mit-sein" er én lang udarbejdelse af betydningens mulighedsbetingelser, der ikke har subjekt-objekt paradigmet nødigt, altså ikke et spørgsmål om et "verdensløst subjekt" og så verden "derude". Her er der ikke tale om en tegn-verden relation eller et spørgsmål om "ordene og tingene" (som hos M. Foucault) og dermed ikke om en problemstilling omkring tegnets arbitraritet i forhold til tingene. Det er en problemstilling, der ligeledes gennemsyrrer Lacans tænkning med dennes symbolske, imaginære og reelle ordener, der netop er en tre-leddet orden til forskel fra nominalismens og realismens binære tegn-ting eller ord/ting orden. Når der hos Lacan insisteres på en sådan tre-leddet orden, er det netop en uddrejning af en realistisk/nominalistisk horisont. Som konsekvens af dette bliver det sproglige tegn i øvrigt opløst som en enhed, men det er en lidt anden historie.⁴ Hvad Lacan angår er det ikke desto mindre karakteristisk, at han bevarer kategorierne subjekt og objekt, men unægteligt ikke i en erkendelsesteoretisk forstand. Derfor kunne man have som projekt at læse Lacan som en forlængelse af en lang filosofisk tradition, med andre ord som vor tids Descartes eller Kant, hvis

ikke det netop ville være at danne en sutur til psykoanalysen. Men i hvert fald er det muligt at læse Lacan ikke som et brud med, men som en forlængelse af det modernes filosofi.

Den centrale pointe for Heidegger og Badiou er, at viden og sandhed er adskilte. Sandhed har ikke noget med viden at gøre, kun i den forstand at sandhed er det, som "laver hul" i viden, og som ryster og rokker ved encyklopædiens akkumulerede viden. Og det netop *ikke* fordi det benægtes, at man kan akkumulere viden og tale korrekt om verden.

Der er et nødvendigt og uafgjort rivalitetsforhold mellem filosofien og sofismen, da sofismen er en nødvendig sparringspartner for filosofien. Filosofien er således en konstruktion i tænkningen, hvor det hævdes imod sofistene, at det giver mening at sige, at der er sandheder, selvom de er heterogene, og at disse er kompossible, altså til stede på samme tid. Det er denne kompossibilitet, som filosofien skal give ly for via kategorien Sandhed. Sandheden som filosofisk kategori er i sig selv tom, en tomhed, som ikke er ontologisk, men logisk. Den opererer, men præsenterer ikke noget. Filosofien er ikke en produktion af sandheder, men en operation ud fra sandheder. Sandheden er altså ikke, som før nævnt, tænkt som grund, som noget, der funderer eller garanterer; den er ikke en absolut referent.

I filosofien som tankeform er der en konstant "tilbøjelighed", en konstant risiko for, for det første, at filosofien bliver en sandhedsprocedure blandt andre, altså at filosofien producerer sandheder og repræsenterer en viden, for det andet, at filosofien bliver reduceret til en af sandhedsprocedurene, den førnævnte sutur. En anden fare er substantialiseringen af kategorien Sandhed. Der er ingen grund til at gøre korte historier lange, så det kaldes hos Badiou kort og godt religion. Dermed gives der køb på sandhedernes heterogenitet og irreducibilitet. At substantialiseringen af Sandheden er en fare vil sige, at sandhederne mister deres heterogenitet ved at blive underkastet et absolut og altså helligt nærvær, og dette medfører, at alt det, som ikke kan underordnes dette hellige nærvær, heller ikke bør være. Når filosofien falder for denne fristelse til at gøre Sandheden til en substans, er der tale om en katastrofe i tænkningen ifølge Badiou. At en sådan katastrofe har det med at have håndfaste konsekvenser, vidner den høje frekvens af mord, massakrer og tortur i kølvandet på religioner og andre former for diktaturer om. Sofismens styrke og nødvendighed for filosofien består i at være terrorens modpol, fordi sofismen konstant minder om, at Sandheden er tom, og at sandhederne er heterogene, hvilket ganske vist medfører en benægtelse af sandhederne overhovedet. Derfor kan den konstante og ikke-afgørlige konflikt mellem filosofien og sofismen redde filosofien fra religionens Scylla, og omvendt kan filosofien redde sandhederne og sofistene ud af suturernes/bornethedens Charybdis. Med andre ord gælder det om at bevare spændingsfeltet mellem filosofien og sofismen og ikke om at eliminere sofismen, slå den i gulvet og tælle over den. At det er vigtigt at tale om dette forhold som et spændingsfelt, som et sparringspartnerskab og ikke som et afgørligt

modsætningsforhold, skyldes, at det afgørlige modsætningsforhold netop består imellem filosofien som religion, altså der hvor sandheden er én, og sofismens omvendning: at sandheden er mangfoldig og dermed ikke er.

Hvad sandhederne angår, kan man aldrig vide

Det drejer sig ikke om, at korrespondenssandhedsbegrebet ikke har noget på sig, at videnskabens udsagn er de bare kimærer, fiktioner, om end praktiske sådanne. Enhver videnskab, qua videnskab, akkumulerer viden, bliver klogere, overskrider tidligere indsigter med de nyeste fremskridt i erkendelsen etc., etc., vel at mærke så længe den orden, det paradigme, videnskaben arbejder inden for, er nogenlunde stabilt. Det er det, Kuhn kalder den normalvidenskabelige aktivitet. Inden for dette findes der korrekte udsagn, fordi der findes lov og orden for, hvad der gør et udsagn videnskabeligt korrekt, sandt eller "sandfærdigt", som Badiou kalder det. Det drejer sig følgelig ikke om at lave skarpsindig "videnskabskritik", der påviser, at videnskaben i virkeligheden ikke ved det så sikkert, som den påstår, at den gør. Det ved enhver ordentlig videnskab bedre selv og kan selv fortælle mere kvalificeret om det. Videnskaberne kan med god ret bryste sig af at *vide* en hel masse, men denne viden bliver anfægtet af sandhederne, *ikke* sandhederne forstået som et betydningsindhold af mere eller mindre, eller rettere netop religiøs observans, der endelig afsløres for de frafaldne og vanhellige. Viden er ikke identisk med tænkning. Der tænkes ikke, når der på encyklopædisk vis akkumuleres viden. Der tænkes til gengæld, når en begivenhed er indtruffet, og denne begivenhed søges navngivet. Det er i denne forstand, at man også kan forstå Heideggers tale om, at videnskaben ikke tænker - altså ikke fordi videnskabsmænd bare er flittig-flinke, men mindre begavede end andre; tænkning har ikke sin grund i mennesker.

Sandhederne er det, som bryder en til enhver tid given lov og orden, som bryder paradigmemes stabilitet, som bryder betydningernes kæder. Sandhederne er "noget", der ryster en forståelseshorisont, der ryster muligheden for den hermeneutiske identifikation af betydning, som ryster hidtidige kausale forklaringer, der derfor snarere etablerer en ny forståelseshorisont, som så kan blive rystet af sandhederne i én uendelighed. Sandheden er knyttet til en begivenhed, der umuliggør, at denne hændelse kan supplere, kan lægges til den hidtidige akkumulerede viden.

Filosofien skal derfor ikke spørge: hvad kan vi vide? eller hvad betyder dette eller hint?, men lytte til det paradoksale, indbruddene, altså alt det, som ikke umiddelbart kan reduceres til og forstås inden for den herskende orden for betydning. Kun der, hvor forståelsen og forklaringerne kommer til kort, sker der noget. Det gælder med andre ord ikke om for filosofien at forstå. Begivenhederne og sandhederne er det, som bryder den til enhver tid givne lov og orden for forklaring og for-

ståelse, hvorfor det, som sagt, ikke er muligt at etablere en identitet mellem viden/betydning og sandhederne. Det er hele pointen.

Sandhederne som begivenhed

Man kunne analogisere til psykoanalysen og sige, at sandhederne som begivenheder er fejlhandlinger, fortællelser. De sker pludseligt, uventet, uforudsigeligt, overraskende og hinsides enhver viljeshandling, intentionalitet etc. Analogien har sine grænser, for i Heideggers og Badiou's måde at tænke sandhederne som begivenhed på har sandhederne ingen grund. Punktum. De er værenshistoriske begivenheder. Spørgsmålet om hvorfor kan ikke stilles. Men for psykoanalysen er symptomet/fejlhandlingen *overdetermineret*, hvilket i det mindste betyder, at symptomet er irreducibelt, dvs. kan ikke reduceres til én bestemt årsag, symptomets grund er ikke én - og så kan vi analogisere tilbage til Badiou, for det er hans centrale pointe, at væren ikke er én, men mangfoldig. Den hidtidige filosofis eller metafysiks figur er underkastet et-tallets tyranni, som det lidt patetisk udtrykkes af Badiou. Hvis et værende ikke er *et* værende er det ikke et *værende*, lyder den klassiske artikulation af dette tyranni. Det værende i sit hele er således mangfoldigt, men det som præsenterer det værende i sit hele er én, et ettal, der plejer at blive kaldt Gud. Badiou's projekt er således ikke "reaktionært" i den forstand, at han vil vende tilbage til en filosofi, der lå før den begivenhed i tænkningen, som Nietzsche artikulerede som "Guds død". Der er snarere tale om en bekræftelse af denne berømte aforisme. Men når han hævder, at væren er mangfoldig, ville det ligge lige for at skynde sig at hævde, at han laver den velkendte refleks, altså netop er "tværtimod", en rigtig Ramus Modsat, og derfor ikke slipper ud af en transcendentalfilosofisk figur. Men så har man for travlt. Væren er mangfoldig og tom. Det må stå til troende i denne sammenhæng. Hvad det vil sige, vil kræve en udlægning af Badiou's matematiske ontologi, som den udfoldes i murstenen *L'être et l'événement*. Dette at væren er mangfoldig og tom er i øvrigt grunden til, at væren på klassisk filosofisk vis tænkes som værende uden for tiden, altså er uendelig. Der er med andre ord ikke tale om *Sein und Zeit* som hos Heidegger, endstige at væren er identisk med begivenheden, som titlen *L'être et l'événement* ellers kunne forlede en til at tro. *L'être et l'événement* er i øvrigt grundlaget for *Manifest for filosofien*, der således på polemisk vis opsummerer pointerne fra dette værk.

Sandheden er en generisk procedure. Procedure vil antyde, at der ikke er tale om en konstatering af fakta, en dom om tingenes tilstand, men en uafsluttet overgang, bevægelse. Generisk vil sige, at sandheden etablerer sig ud fra en original hændelse, ud fra det som endnu ikke er blevet benævnt, har fået navn og er blevet klassificeret ind i forhold til de allerede givne vidensområder. En sandhed er det,

der, som sagt, ikke kan finde en plads i de allerede givne vidensområder. Sandhederne er det, der "laver hul", sagt mere militant: der lægger en bombe under den herskende viden, den herskende orden, den herskende lov for, hvad der kan vides, som umuliggør, at det nye kan lægges til, ophobes, akkumuleres ved siden af det allerede givne. Freuds psykoanalyse er et skoleeksempel på dette. Freud artikulerede en begivenhed, som han forsøgte at kalde "det ubevidste". En forklaring på, at Freud er vedblevet at være en så stor udfordring for videnskaberne og for filosofien, er, at han forsøgte at navngive en begivenhed, som ikke kunne rummes inden for de hidtil givne og herskende vidensområder. Derfor er psykoanalysen en forstyrrende faktor i forhold til videnskaber som psykologi, sociologi, lingvistik etc. Og det er netop dens forstyrrende karakter, der gør den vigtig, og gør, at den ikke er reducerbar til en allerede given bank af viden, at der med andre ord tænkes i psykoanalysen. Hele J. Lacans arbejde kan læses som ét langt forsøg på fortsat at tænke, altså navngive den begivenhed, som Freud kaldte "det ubevidste", og med navngive menes ikke, at det drejer sig om et spørgsmål om, hvad det ubevidste betyder, hvilket uvægerligt medfører en substantialisering, hypostasering af det ubevidste, det ubevidste som et reservoir af fortrængte erindringer, som den hermeneutiske psykoanalyse tænker det, fx Habermas' og Ricoeurs'.

Sandhederne "er" altså ikke, de "hænder". Når sandhederne er noget, der "laver hul" i viden, vil det sige, at de laver hul i betydningens kæder. Filosofien er således ikke en fortolkning af betydning på baggrund af erfaring, men en gribelse af sandhederne, når de slår hul i eller afbryder betydningerne og ryster loven for, hvorledes sætninger kan kædes sammen. Det er med andre ord der, hvor hermenutikken bliver umulig, at filosofiens privilegerede sted er.

Kærligheden

Psykoanalysen læses af Badiou først og fremmest som en sandhedsprocedure, der tænker og begrebsliggør kærligheden. Den grundlæggende pointe for kærligheden som sandhedsprocedure er, at den er fremkomsten af det, Badiou kalder en *Toer*. Pointen med dette er, at kærligheden ikke kan tænkes under ettallets tyranni, dvs. som forening, at blive ét kød, altså som en fusion, hverken kold eller varm, men disjunktivt, dvs. som i mængdelæren, hvor der er tale om to mængder, der ikke har nogen elementer til fælles. Kærligheden er altså snarere end en forening erfaringen af adskilthed, uforenelighed, fundamental forskellighed. Det er et kendt tema hos Lacan med hans tese om, at der ikke findes noget seksuelt forhold - ikke i betydningen, at vi ikke gør "det", men i betydningen, at der ikke er tale om to komplementære elementer, som forenes til et hele; der er snarere tale om en fundamental asymmetri, at man "går skævt af hinanden" og ikke kan andet. At tænke kærligheden som forening har kun sin plads i sentimentale skåltaler til Kvindens pris. Om-

vendt har den bitre kyniske tale over kærlighedens uafvendelige fiasko kun sin plads inden for en horisont, der troede, at fusionen var mulig. Snarere er kærligheden erfaringen af den manglende enhed både hvad angår det, der bliver kaldt selvet og hvad angår den andens massive og rystende tilstedeværelse netop i kraft af at være anden.

Men hva' ska' det alltsammen te' for?

Hvis man nu opfattede Badiou's manifest som et krav om, evt. en bøn om at genoplive filosofien fra de skindøde, ville det jo være udtryk for go' gammeldaws humanisme eller "vilkårlig voluntarisme", som Badiou kalder det (kap. 8 i *Manifest for filosofien*). Badiou hævder, viser og argumenterer for i *L'être et l'événement*, at det er begivenheder inden for de fire betingelsers registre, der påbyder genkomsten af filosofien. Det er altså begivenheder i tænkningen selv, der muliggør filosofien og ikke noget, "vi, mennesker" kan beslutte os for, evt. lade være med at beslutte os for. Så måske skal manifestet forstås som et opråb, et opråb om, at der allerede er sket noget i tænkningen.

En af de grundlæggende pointer for Badiou er, at spørgsmålet om væren artikuleres i matematikken, at matematik er ontologi med andre ord. Nu har man ellers været vant til, at filosofi og ontologi var, om ikke synonyme, så dog væsentligt samhörige. Her skal spørgsmålet kun rejses, altså ikke søges besvaret, om det, Badiou laver, ikke er endnu en sutur, i dette tilfælde til mathemets betingelse. Der er ingen tvivl om, at Badiou mener, at det er i matematikken, det sner, altså der hvor der tænkes for tiden; men hvordan rimer det med, at det synes at være en begivenhed i tænkningen, der muliggør, at suturerne kan opløses, altså at alle sandhedsprocedurer kan tænkes "kompossibelt"? Mathemet er således en særlig, hvis ikke privilegeret betingelse. Spørgsmålet kan kun bearbejdes i forbindelse med en anden grundlæggende pointe, nemlig den at væren til forskel fra hos Heidegger ikke er lig begivenheden og sandheden, men på klassisk vis uden for tiden, uendelig. Og det er dette, den moderne matematik artikulerer.⁵

Under alle omstændigheder kan det ikke dreje sig om at blive badiou'aner eller badiou'ist? Alene et sådant navns uskønhed skulle kunne forhindre en identifikation. Måske kan man betragte manifestet som et suppeben, hvis væsen er at afgive saft og kraft et stykke tid til noget andet og derefter blive smidt i skraldespanden eller for hundene. For så vidt som det overhovedet er muligt at institutionalisere et manifest, er det nok ikke noget efterstræbelsesværdigt ideal, tænk bare på *Det kommunistiske manifest*. Det kan ikke dreje sig om at institutionalisere Badiou, gøre hans manifest til en metode og oprette et "Institut for sandhedsprocedureres kompossibilitet". Noget tyder på, at når noget nyt får, eller har nødtigt at få institutionelle ben at gå på, er saften og kraften allerede kogt ud af det suppeben, så kan

de ben ikke gå og stå ved egen kraft. Så måske skal dette lille manifest "bare" bruges til at forskubbe debatten ud af de sædvanlige riller og over i nogle andre. Om det er et godt suppeben, om det er til noget, er i besiddelse af en virkende kraft, kan kun tiden vise, om det giver anledning til tænkning, til noget andet, forbliver et spørgsmål på nøjagtigt samme måde som spørgsmålet om, hvad metafysik (og dermed filosofi) "bleibt eine Frage" og helst et så åbent spørgsmål som muligt, og et åbent spørgsmål kan aldrig stivne til en metode, uden at ophøre med at være et spørgsmål. Med håb om at der er nogen, som vil lade det komme an på en prøve.

Anvendt litteratur

Manifeste pour la philosophie, Paris 1989

L'être et l'événement, Paris 1988

Le nombre et les nombres, Paris 1989

Le (re)tour de la philosophie elle-même, upubliceret artikel.

L'amour est-il le lieu d'un savoir sexué?, upubliceret artikel.

Le cahier du collègue international de philosophie no. 8

---

¹ Jvnf. Den jyske historiker nr. 50, *Findes historie - virkelig?*, særligt Hans Hauges "Historiens vendinger", p. 9-29.

² *Contingency, irony, and solidarity*, Cambridge 1989. Se også *Slagmark* nr. 16, der indeholder et oversat uddrag fra denne samt artikel af Søren Christensen og Morten Haugaard Jeppesen: "Richard Rortys pragmatisme."

³ 7. *Digternes tidsalder* i *Manifest for filosofien*.

⁴ Jvnf fx. *L'instance de la lettre dans l'inconscient ou la raison depuis Freud*. *Ecrits* p. 493ff.

⁵ Se Kasper Nefer Olsens introduktion til Badiou's matematiske ontologi i nærværende tidsskrift, hvor en af de afgørende filosofiske pointer, der kan læses i den moderne matematik er det uendeliges sekularisering, dvs. at det uendelige bliver et tal blandt alle andre.